

Region Nordjylland

/ Regional Udvikling

/ Råstoffer og jordforurening

An.:

"Revision af Råstofplan 2016"

1. Offentlighedsfase

/ Høringssvar

###

Med henblik på at indhente forslag fra offentligheden, interessenter og berørte parter har Regionsrådet for Region Nordjylland på møde d. 30.04.2019 truffet beslutning om at sende spørgsmål om revision af Råstofplan 2016 i offentlig høring.

På den baggrund fremsender "**Foreningen til bevarelse af Mosebjerg og Stærhøj**" herværende høringssvar, idet vi indledningsvist tager udgangspunkt i og gengiver Foreningens høringssvar af 13.09.2018 fra 0. offentlighedsfase:

Citat:

***

"Foreningen til bevarelse af Mosebjerg og Stærhøj" finder i relation til Region Nordjyllands beslutning om at sende spørgsmålet om evt. revision af Råstofplan 2016 i offentlig høring anledning til at bemærke følgende:

Om Råstoflovens **formål** fremgår af Kapitel 1:

§ 1. Lovens formål er at **sikre**:

- 1) at udnyttelsen af råstofforekomsterne på land og hav sker som led i en **bæredygtig** udvikling efter en samlet interesseafvejning og efter en samlet vurdering af de samfundsmæssige hensyn, der er nævnt i § 3,
- 2) at indvinding og efterbehandling tilrettelægges således, at det efterbehandlede areal kan indgå som led i anden arealanvendelse,
- 3) en råstofforsyning **på længere sigt**,
- 4) at råstofferne anvendes i forhold til deres **kvalitet**, og
- 5) at naturbundne råstoffer i videst muligt omfang **erstatte** af affaldsprodukter.

Om Råstofhusholdningen anføres i Råstoflovens 2. Kapitel:

§ 4. Miljø- og fødevarerministeren kan med henblik på at sikre en ressourceøkonomisk anvendelse af råstofforekomsterne **fastsætte regler** om:

- 1) mængden og kvaliteten af de råstoffer, der **må** anvendes ved udførelsen af bygge- og anlægsarbejder,
- 2) at der ved udførelsen af bygge- og anlægsarbejder skal anvendes affalds- eller erstatningsprodukter eller ske genanvendelse,
- 3) **mængden** og **kvaliteten** af de råstoffer, der **må** anvendes ved fremstilling af **industriprodukter**,
- 4) oparbejdning af visse råstofkvaliteter i forbindelse med indvindingen, og
- 5) at **affalds-** eller **erstatningsprodukter** samt oprensings- og uddybningsmaterialer (klapmaterialer) fra det danske havområde **skal nyttiggøres** eller genanvendes som råstoffer.

Moler er ikke et samfundsvitalt råstof på lige fod med eksempelvis sand, sten, grus, kridt og ler til

teglbrænding. Indvinding og forarbejdning af moler repræsenterer derimod udelukkende en privatøkonomisk, industriel forretningsmæssig interesse.

I Region Nordjyllands redegørelse for oplæg til høringsfasen om evt. revision af Råstofplan 2016 anføres:

Citat:

"Moler indvindes med henblik på en lang række industrielle anvendelser inden for landbrug, industri og dagligvarer, eksempelvis dyrefoder, isolering, højisoleringssten, olie- og kemikalieabsorbere, kattegrus samt plantegranulat".

Citat slut.

Denne fremstilling er såvel indholdsmæssigt som sprogligt sammenfaldende og identisk med molerindustriens egen promovning af sine produkter og fremstår på det foreliggende udokumenteret, ligesom den er kendetegnet ved fravær af dokumenteret oplysning om den procentvise fordeling af molerets anvendelse til de forskellige slutprodukter.

Alt moler indvundet på Mors forarbejdes til granulater på fabriksanlægget på Skarrehage. Der er således ingen dokumentation for, at disse granulater som påstået anvendes til dyrefoder, isolering eller højisoleringssten.

Langt den dominerende andel af disse granulater repræsenterer derimod lavteknologiske *"bulk produkter"* som eksempelvis *"kattegrus"*, dyrestreelse (animol), underlag til golfbaner (terramol), forskellige absorbere (ex. absmol), tilsætning til pottemuld og vækstmedier (*"vækstler"*).

Alle disse molerbaserede slutprodukter, både de brændte og de tørrede, indeholder krystallinsk Siliciumdioxid (SiO₂) i en koncentration, der varierer i intervallet 4-6 %, overvejende i form af alfa-kvarts. Siliciumdioxid i respirabel form – dvs. fint støv med en partikelstørrelse under 10 micrometer – er af såvel nationale som internationale sundhedsmyndigheder og arbejdsmiljøorganisationer klassificeret som både kræftfremkaldende og kendt årsag til kroniske lungelidelser som silicose (*"stenlunger"*) og KOL ved relevant erhvervmæssig eksponering.

Ingen af disse produkter kan blot tilnærmelsesvist betegnes som samfundsvitale, og der findes funktionelt ligeværdige alternativer fremstillet uden brug af jomfrueligt råstof. Der foreligger således eksempelvis en bred produktportefølje, der fremstilles på baggrund af Industrihamp, og hvor produkterne har identiske eller sammenlignelige egenskaber og derfor umiddelbart i funktionel henseende kan erstatte de molerbaserede.

Moler er én blandt flere typer af diatomejord.

På globalt plan er der overordentligt store kendte og registrerede forekomster af diatomejord af en samlet mægtighed af ca 1 Milliard (1000 Millioner) tons – jf. U.S. Geological Survey Minerals Yearbook 2016: Citat: *"World Review: ....World reserves are thought to be almost 1 billion metric tons (Gt), which represents approximately 500 times current annual world production"* - Citat slut. Af *U.S. Geological Survey, Mineral Commodity Summaries, January 2017* fremgår videre, at der alene i USA og Kina er kendte forekomster i en mængde af 360 Millioner tons.

Diatomejord- råstofferne er af forskellig mineralogisk sammensætning, hvor anvendelsen af råstoffet tilsvarende er tilpasset de varierende forhold. Moler anses i den sammenhæng som en uren diatomejordsvariant pga dets betydelige indhold af smectit (ler) , hvilket i et væsentligt omfang begrænser

dets anvendelighed til eksempelvis filtreringsformål, som på globalt plan procentvist udgør en stor andel af forarbejdningen og anvendelsen af diatomejord.

Moler er på national basis derimod en ressource, der forefindes i begrænset omfang. Af Rapport Geus/MiMa (ISBN: 978-87-7871-440-4) fremgår, at der samlet for Mors vurderes at være kendte ressourcer af moler i en mængde af 11 MIO m³.

At bortgrave umistelige kystnære Molerlandskaber i UNESCO-særklasse for at indvinde moler og forarbejde det til de i det ovenstående anførte "*bulk produkter*" er således det diametralt modsatte af en *bæredygtig* udvikling, hvorfor denne anvendelse i vid udstrækning derfor umiddelbart er i direkte modstrid med såvel Råstoflovens *formål* som fastlagt i lovens §1, 1) og 5) som den forpligtelse til ansvarlig "*råstofhusholdning*", der følger af Råstoflovens §4, 5) .

Der er tværtimod tale om, at molerindvindingen i de kystnære bevaringsværdige landskaber ud over det irreversible tab af uerstattelige nationale landskabelige og landskabsgeologiske værdier desuden repræsenterer et ødselt overforbrug af og en "*rovdrift*" på en begrænset ressource, hvor man i stedet kunne frembringe produkter med tilsvarende funktionelle egenskaber ved en ægte *bæredygtig* anvendelse af vegetabilsk råmateriale som eksempelvis Industrihamp.

Dyrkning af denne afgrøde som "*råstof*" kunne ydermere være et alternativ til landbrugets eksisterende arealanvendelse og afgrødevalg, hvorved såvel driftsøkonomiske som sædskiftemæssige fordele kunne bringes i anvendelse, ligesom det kunne danne baggrund for en bredspektret forarbejdningsindustri med positive erhvervsøkonomiske og beskæftigelsesmæssige følgevirkninger, der fuldt ud vil kunne ligestilles med det aftagende antal af beskæftigede i molerindustrien.

Frasat en tidsmæssigt kortvarig og volumenmæssigt ganske beskedne indvinding af moler i ikke-kystnære områder af Mors i de allertidligste faser af molerindvindingens historie er al indvinding af moleret over det seneste århundrede derimod foregået i kystnære bakkelandskaber, hvis naturmæssige, landskabelige og landskabsgeologiske værdi er fagligt veldokumenteret og placeret i national bevaringsværdig klasse.

Der har således været tale om en ekstensiv råstofindvinding i landskaber, der siden vedtagelsen af Kystnærhedszonebestemmelserne i 1994 endvidere har været omfattet af – men de facto *ikke* beskyttet af - de vidtrækkende hensyn og begrænsninger, der følger af **Planlovens** §5a og §5b:

§ 5 a. Kystnærhedszonen uden for udviklingsområder, jf. § 5 b, stk. 2, skal søges friholdt for bebyggelse og anlæg, som ikke er afhængige af kystnærhed.

§ 5 b. For planlægningen i kystnærhedszonen gælder,

- 1) at der kun må inddrages nye arealer i byzone og planlægges for anlæg i landzone, såfremt der er en særlig planlægningsmæssig eller funktionel begrundelse for kystnær lokalisering,

Og der er ydermere tale om indvindingsområder, der er integrerede dele af "*Molerlandskaberne ved Limfjorden*", som siden 2010 har været optaget på UNESCO's tentative liste til status som verdensnaturarv, hvorfor de er beskyttet af såvel **UNESCO** Verdensarv konventionen som **Museumslovens** §1 og §2:

§ 1. Lovens formål er gennem fagligt og økonomisk bæredygtige museers virksomhed og samarbejde at *sikre* kulturarv og *naturarv* i Danmark og udvikle betydningen af disse i samspil med verden omkring os.

§ 2. Gennem de indbyrdes forbundne opgaver indsamling, registrering, *bevaring*, forskning og formidling skal museerne i et lokalt, nationalt og globalt perspektiv

- 1) aktualisere viden om kultur- og *naturarv* og gøre denne tilgængelig og vedkommende,
- 2) udvikle anvendelse og betydning af kultur- og *naturarv* for borgere og samfund og
- 3) sikre kultur- og *naturarv* for fremtidens anvendelse.

Indvinding af moler i disse værdifulde kystnære landskaber er således i strid med de beskrevne statslige interesser ift. regionernes råstofplanlægning på land – jf. Miljøministeriets Notat af 18.12.2014 (J.nr.NST-711-00027) fsa. Notatets afsnit 3. – Landskab og Kystnærhedszonen.

Til ovenstående skal yderligere føjes, at al forarbejdning af moler til såvel tørrede som brændte slutprodukter er særdeles energitung, hvorfor den har - og altid har haft - et tilsvarende tungt negativt klimaaftryk i form af massive emissioner af klimagasser (SOX, COX og NOX) og partikelbelastning af miljøet.

I det omfang, råstoffet desuden skal fragtes over større afstande fra brud til forarbejdningsanlæg, er dette yderligere forbundet med klimabelastning i form af emissioner samt den negative socio-økonomiske effekt, der følger af belastningen af indvindingsområdernes spinkle vejnet.

Sammenfatning:

Hidtidig indvinding af råstoffet moler har som beskrevet i det foranstående været i grundlæggende strid med væsentlige dele af retsgrundlaget og det overordnede formål med de relevante lovbestemmelser.

Arten og omfanget af de samlede og vidtrækkende negative miljømæssige konsekvenser står ikke i noget rimeligt forhold til den meget begrænsede samfundsmæssige nytteværdi af det indvundne råstof, der i vid udstrækning har været anvendt til fremstilling af produkter, der funktionelt kan substitueres med ligeværdige produkter, hvis fremstilling ikke er forbundet med tilsvarende negative konsekvenser for miljø og samfundsøkonomi.

Sidstnævnte skal ydermere ses på den skærpende baggrund, at al indvinding, forarbejdning og salg af moler og molerbaserede slutprodukter på Mors foretages af et fransk ejet selskab, hvorfor der end ikke er et betydende nationalt skatteprovenu af det økonomiske driftsoverskud ved forarbejdningen og salget af de molerbaserede produkter.

På baggrund af det i det ovenstående anførte skal Foreningen derfor opfordre til, at Råstofplan 2016 revideres fsa molerindvindingen i den henseende:

AT

Region Nordjylland i medfør af Råstoflovens §1, 1) og 5) samt §4, 5) anlægger en mere restriktiv råstof-administrativ praksis og i konsekvens heraf ikke lægger det hidtidige omfang af Molerindustriens råstofforbrug til grund for opgørelsen af det fremtidige råstofbehov med derimod - som udtryk for en ansvarlig og bæredygtig "råstofhusholdning" - som udgangspunkt for råstofplanlægningen lægger et væsentligt mindre volumen af moler, der forudsættes reserveret til fremstilling af dokumenterbart ikke-substituerbare molerprodukter.

AT

Region Nordjylland under henvisning til de vidtrækkende beskyttelsehensyn, der følger af i Planlovens §5a og §5b, UNESCO Verdensarv konventionen og Museumslovens §1 og §2, i råstofplanlægningen friholder de værdifulde kystlandskaber på Mors for indvinding af moler.

***

Bestyrelsen

Foreningen til bevarelse af Mosebjerg og Stærhøj

www.mosebjerg-stærhøj.dk

Trine Høgh (fmd.)

Jutta Bjerre

Hans V. G. Jensen

Inger Saaby

Christian Høgh

Ole Johansen

Jørgen Saaby

Att.:

Jørgen Saaby

Skolebakken 45

7950 Erslev

***

Citat slut.

Høringssvar/ begrundelse/ Resume:

Ved beslutning på Regionsrådsmøde d. 25.04.2017 blev Råstofplan 2016 vedtaget, i hvilken forbindelse Stærhøj Vest blev udtaget af råstofplanens graveområder med den begrundelse, at dette kystnære område rummede så store naturmæssige, landskabelige og landskabsgeologiske værdier, at beskyttelsen af disse skulle vægtes højere end molerindustriens interesse i indvinding af råstoffet.

Stærhøj Øst er grundet sin højere placering i landskabet endnu mere visuelt eksponeret mod såvel de modstående kyster i Thy som Fjorden og kystbaglandet sammenlignet med Stærhøj Vest. Området er i sin helhed desuden kendetegnet ved i mindst samme omfang, som tilfældet er i Stærhøj Vest, at rumme meget store naturmæssige, landskabelige og landskabsgeologiske værdier. For Stærhøj Øst gælder ydermere, at der er en vid indbliksskile fra den i østlig retning beliggende meget besøgte og højt værdsatte seværdighed, det nationale geosite "Hanklit".

Høringssvar/ anbefaling:

På baggrund af det i Foreningens høringssvar fra 0. offentlighedsfase og det i ovenstående begrundelse/ resume anførte skal Foreningen derfor anbefale, at Stærhøj Øst UDTAGES af Råstofplanens graveområder- med samme begrundelse som den, der ved Regionsrådsbeslutning af 25.04.2017 blev lagt til grund for udtagning af Stærhøj Vest.

Bestyrelsen

"Foreningen til bevarelse af Mosebjerg og Stærhøj

www.mosebjerg-stærhøj.dk

Trine Bertelsen

Hans V.G. Jensen

Jutta Bjerre

Inger Saaby

Christian Høgh

Ole Johansen

Jørgen Saaby.